

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**Донецького державного університету
управління**

ТОМ XX

**Серія “Економіка”
Випуск 313 “Проблеми та
перспективи забезпечення
стабільного соціально-
економічного розвитку”**

Маріуполь 2019

УДК 33(08)

Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. ХХ, вип. 313. – Маріуполь, ДонДУУ, 2019. – 237 с.

Засновник: Донецький державний університет управління

Редакційна колегія:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.;
заступник головного редактора – д.е.н., проф. Балуєва О.В.;

д.е.н., проф., академік НАН України Амоша О.І. (Інститут економіки промисловості НАН України);
д.е.н., проф. Бардась А.В. (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»);
д.е.н., доц. Бойко Л.М. (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка);
д.соц.н., проф. Бурега В.В. (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»);
д.е.н., проф. Дубницький В.І. (Український державний хіміко-технологічний університет);
д.е.н., проф. Дятлова В.В. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (Сумський державний університет);
д.е.н., проф. Смерічевський С.Ф. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Солоха Д.В. (Київський національний університет культури і мистецтв);
д.е.н., проф. Сохнич А.Я. (Львівський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики та продовольства України);
д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);
д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України Устименко В.А. (Інститут економіко-правових досліджень НАН України)

Збірник розрахований на науковців, працівників органів державної влади і органів місцевого самоврядування, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328 як фахове видання з економічних наук.

Адреса редакції: 87513, м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58.

Телефон: (0629) 38-97-74

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ.

© **Донецький державний
університет управління,
2019**

ЗМІСТ:

Марова С. Ф., Поважний О. С., Солоха Д. В. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПЛЕКСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
Макаренко М. В., Оніщенко В. В., Устїнов Р. Г. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	19
Карлова О. А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВОЮ НЕРУХОМІСТЮ РЕГІОНУ	27
Павловська А. С. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ АПК: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	37
Фінагіна О. В., Коваленко Ю. О., Пригодюк О. М. СМАРТ-ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: МАЙБУТНЄ РЕГІОНІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ	44
Семерей Ж. В., Храпкіна В. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ	60
Цимбалюк І. О. САМОРОЗВИТОК РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	67
Хомюк Н. Л. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В РЕГІОНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	78
Буряк Є. В. ПЕРСПЕКТИВИ ПАСПОРТИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО КЛАСТЕРОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	89
Бітюк І. М. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	99
Мильніченко С. М. РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.....	108
Калініна Г. Г. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗНАЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІСТО-ПОРТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	119
Атаманчук З. А. ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ПОШТОВХ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	127
Васильченко Л. С. ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	133
Белякова О. В. ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ І НАУКИ	140
Ткачук О. В. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОРІЄНТАЦІЮ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ	148
Проданова Л. В., Хорощун Ю. В. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРСАЙТУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	158
Мізіна О. В., Становський І. В., Мальований Б. Ю. СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	169

Тарасенко О. Ю., Пінчук Г. Р. СУЧАСНИЙ СТАН ВУГЛЕДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	177
Макаренко М. В., Чала О. Р., Кайдаш К. Ю. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ ЄВРОПИ.....	186
Кравченко А. В., Токарева Т. С., Бура М. О. ВИЗНАЧЕННЯ ВАЖЕЛІВ ЛІДЕРСТВА ПОРТІВ АНТВЕРПЕН ТА РОТТЕРДАМ.....	195
Семеніхіна В. В. СКЛАДОВІ СОЦІО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	203
Барбанова І. С. СКЛАДОВІ ТА УМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	211
Становська Т. В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	223
Атаманчук З. А. УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СВІТОВОЇ ГОТЕЛЬНО-ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	232

CONTENTS:

Marova S., Povazhnyi O., Solokha D. STRATEGIC POTENTIAL OF INTEGRATED REGIONAL DEVELOPMENT AS A GUARANTEE OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF THE NATIONAL ECONOMY	6
Makarenko M., Onishchenko V., Ustynov R. ENTERPRISE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICE.....	19
Karlova O. SOCIO-ECONOMIC DIRECTION OF MANAGEMENT OF RESIDENTIAL REAL ESTATE IN THE REGION	27
Pavlovska A. ECONOMIC POLICY FOR SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESS AIC: EXPERIENCE OF UKRAINE AND COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION.....	37
Finagina O., Kovalenko Yu., Prygo diuk O. SMART-ECONOMY OF UKRAINE: THE FUTURE OF REGIONS AND ENTERPRISES.....	44
Semerei Zh., Khrapkina V. METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FINANCIAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT	60
Tsymbaliuk I. SELF-DEVELOPMENT OF THE REGION ON THE BASIS OF INCLUSIVITY UNDER OF FINANCIAL DECENTRALIZATION CONDITIONS	67
Khomiuk N. ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE REGION IN TERMS OF DECENTRALIZATION	78
Buriak Ie. PERSPECTIVES OF CERTIFICATION OF REGIONAL CLUSTER FORMATION IN THE SYSTEM OF UKRAINIAN MANAGEMENT.....	89
Bitiuk I. REGIONAL SMALL AND MEDIUM BUSINESS SUPPORT POLICY.....	99
Mylnichenko S. EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE: FEATURES AND PRIORITIES OF INNOVATIVE CHANGE	108

Kalinina H. RATIONALE OF THE IMPORTANCE OF THE CITY-PORT COMMUNICATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY	119
Atamanchuk Z. INVESTING IN INNOVATIONS AS A STIMULUS FOR THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT	127
Vasilchenko L. STAGES OF PROCESS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS OF THE ENTERPRISE	133
Bieliakova O. DEFINITION OF THE CONCEPTUAL BASIS FOR THE FORMATION OF MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN THE STATE, BUSINESS AND SCIENCE.....	140
Tkachuk O. PROBLEMS OF MANAGING ADULT VOCATIONAL GUIDANCE.....	148
Prodanova L., Khoroshun Yu. FORSITE TECHNOLOGY IN THE STRATEGIC MANAGEMENT DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN NATIONAL ECONOMY SECTOR.....	158
Mizina O., Stanovskyi I., Malovany B. MODERN PARADIGMS OF ASSESSMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES	169
Tarasenko O., Pinchuk H. THE MODERN STATE OF THE COAL INDUSTRY: CHALLENGES AND SOLUTIONS.....	177
Makarenko M., Chala O., Kaydash K. RESEARCH OF THE PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN SEAPORTS	186
Kravchenko A., Tokarieva T., Bura M. DETERMINATION THE LEVERS OF LEADERSHIP OF THE PORTS OF ANTWERP AND ROTTERDAM.....	195
Semenikhina V. COMPONENTS OF SOCIO-ENVIRONMENTAL DIAGNOSTICS OF ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE	203
Barbanova I. COMPOSITIONS AND CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGION.....	211
Stanovska T. EUROPEAN EXPERIENCE IN REFORMING THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE.....	223
Atamanchuk Z. MANAGEMENT APPROACHES IN THE WORLD TOURISM AND HOTEL BUSINESS ACTIVITY	232

УДК 338.12.017:005

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРСАЙТУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ПРОДАНОВА Л. В.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування,
ХОРОШУН Ю. В.,
аспірант PhD, спеціальність 051
«Економіка»,
Черкаський державний
технологічний університет

Проаналізовано особливості впровадження і застосування технології форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору економіки України. Окреслено проблеми нормативно-правового забезпечення стратегічного управління розвитком аграрного сектору економіки на загальнонаціональному рівні та регуляторного забезпечення управління цим сектором на рівні регіонів України. Форсайт, програмування та стратегічне планування розглядаються як форми державної політики щодо розвитку аграрного сектору економіки.

Ключові слова: форсайт; аграрний сектор; стратегічне управління розвитком; регіональні програми розвитку агропромислового комплексу.

Проанализированы особенности внедрения и применения технологии форсайта в стратегическом управлении развитием аграрного сектора экономики Украины. Обозначены проблемы нормативно-правового обеспечения стратегического управления развитием аграрного сектора экономики на общенациональном уровне и регуляторного обеспечения управления этим сектором на уровне регионов Украины. Форсайт, программирование и стратегическое планирование рассматриваются как формы государственной политики по развитию аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: форсайт; аграрный сектор; стратегическое управление развитием; региональные программы развития агропромышленного комплекса.

The peculiarities of implementation and use of foresight technology in strategic management of development of the agrarian sector of the Ukrainian economy are analysed. The problems of regulatory and legal support for strategic management of the development of the agricultural sector at the national level and the regulatory support for the management of this sector at the level of Ukrainian regions are outlined. Foresight, programming and strategic planning are considered as forms of public policy for the development of the agrarian sector of the economy.

Keywords: foresight; agricultural sector; strategic development management; regional agro-industrial development programs.

Постановка проблеми. В контексті суспільних викликів, перед якими опинилась в ході останніх трансформацій Україна, актуальною проблемою для вітчизняної економічної науки та практики менеджменту наразі постає пошук і застосування нових ефективних інструментів, методів та технологій стратегічного управління розвитком держави, її окремих територій, сфер суспільного життя, секторів та галузей економіки. З числа останніх відносно нових розробок світової економічної та управлінської думки в цьому напрямі є технологія форсайту (від англ. Foresight – погляд у майбутнє, передбачення), що активно застосовується в сучасних успішних системах корпоративного, міського, регіонального, галузевого, національного управління розвинутих країн світу з метою прийняття результативних та оптимальних рішень за рахунок визначення магістральних шляхів розвитку науки і техніки та стратегічних перспектив інноваційного розвитку продуктивних сил, врахування технологічних проривів, здатних максимально позитивно впливати на економіку й суспільство в довгостроковій перспективі. Враховуючи зазначене, дослідження питань за обраною тематикою є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка методології форсайту (в період 1980-1990 років; окремі методи, що наразі є центральними в технології форсайту, винайдені та успішно використовуються з 50-х років минулого сторіччя) пов'язана з іменами таких вчених як М. Кінан (M. Keenan), Я. Майлс (I. Miles), Р. Поппер (R. Popper), Дж. Харпер (J.C. Harper) [1], А. Лей (A. Leigh) [2], Е. Хортон (A. Horton) [3] та ін. Дослідженню теоретичних проблем і практичних завдань впровадження інструментів, методів та технологій форсайту в суспільстві та економіці України присвячено роботи таких науковців як М. Згуровський (та колективу авторів-експертів під його керівництвом [4, 5]), М. Кизим, І. Матюшенко (та очолюваного ними колективу авторів [6]), О. Жілінська (та авторського колективу [7]), Л. Федулова [8] та ін. Безпосередньо проблемам стратегічного управління розвитком аграрного сектору економіки України, зокрема перспективам використання технології форсайту, присвячено останні публікації Л. Задорожної [9], Т. Ільченко [10], Т. Кравченко [11], О. Лазаревої [12], Ю. Лупенка [13], К. Рулицької [14], О. Садовника [15], О. Тараріко [16]. Проте, проблема застосування форсайт-технологій в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору національної економіки залишається відкритою.

Мета статті полягає у вивченні особливостей впровадження і застосування технології форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості застосування технології форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору національної економіки почасти зумовлені специфікою процесу їхнього (форсайт-технологій) впровадження в практику загального державного управління в Україні.

Вважається, що вперше форсайтні дослідження в Україні започатковано в рамках Державної програми прогнозування науково-технічного розвитку на 2004-2006 рр. та продовжено Державною програмою прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 рр. [17].

Іншим прикладом форсайтних дослідження в Україні є форсайт «Людський капітал України 2025» – дослідження, проведене у 2012 р. командою «ВікіСітіНоміка», оргкомітетом Human Capital Forum та Київською Бізнес Школою (із залученням широкого кола експертів, підприємців, менеджерів вищої ланки). Мета дослідження полягала у встановленні основних трендів трансформації людського капіталу України, найбільш ймовірних сценаріїв розвитку, а також стратегічних проектних ініціатив, що можуть стати фактором змін [18].

Одним з найвдаліших прикладів загальнонаціонального форсайту економіки України (застосування технології форсайту) залишаються результати масштабного проекту (виконаного науковцями Навчально-наукового комплексу «Інститут прикладного системного аналізу» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» МОН України та НАН України), що оприлюднені (на засіданні Президії НАН України восени 2015 р.) в доповіді керівника цього проекту М. Згуровського «Технологічне передбачення структури і головних характеристик нової економіки України на середньостроковому (до 2020 р.) і довгостроковому (до 2030 р.) часових горизонтах» [4]. У результаті системного дослідження із застосуванням технології форсайт виявлено головні кластери нової економіки України, які можуть забезпечити успішну інтеграцію країни в міжнародну кооперацію праці на середньо- і довгостроковому часових горизонтах; побудовано групу сценаріїв розвитку майбутньої економіки України до 2030 р. Примітно, що головним кластером (драйвером) майбутньої України визнано аграрний сектор економіки: пріоритетність його внеску в загальне зростання економіки оцінювалось на рівні 14% в 2015-2020 рр. (найвищий рівень пріоритетності серед 10 інших кластерів у середньостроковій перспективі) та 17% – в 2020-2030 рр. (у довготривалому періоді). Результати дослідження запропоновано всім, хто приймають рішення на рівні

держави, інституціям громадянського суспільства та міжнародним організаціями для розроблення раціональної політики і конструктивних планів соціально-економічного розвитку України [5].

Технології форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору економіки в Україні наразі практично не застосовуються. Чинна на сьогодні «Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів ще в жовтні 2013 р. [19], за оцінками фахівців, вже не відповідає актуальним вимогам. Нова редакція стратегії, проект якої під назвою «Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки» підготовлений в 2015 р. Міністерством аграрної політики і продовольства України, так і залишилась проектом, який не набрав чинності [20]. Більше того, чинний основний нормативно-правовий акт, що призначений регламентувати засади державної аграрної та агропромислової політики в країні, також «застарів»: Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» № 2982-IV прийнятий ще в 2005 році (прийняття від 18.10.2005) [21]. Проект Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку зареєстрований ще в жовтні 2018 р. (реєстраційний номер 9162). Проте, станом на травень 2019 р. його в порядок денний засідань Верховної Ради не включено [22]. Такий стан речей у сфері регуляторної політики щодо стратегічного управління розвитком аграрного сектору економіки на загальнонаціональному рівні відповідним чином позначається на якості нормативно-правового забезпечення управління цим сектором на рівні регіонів (таблиця 1).

Таблиця 1

Регіональні програми розвитку агропромислового комплексу

[складено за 23]

Назва регіону	Назва регіональної програми розвитку АПК та дата її затвердження
Вінницька область	Регіональна комплексна Програма інвестування житлового будівництва у Вінницькій області «Власний дім» на 2017-2020 роки. Рішення облради № 222 від 20.12.2016
	Програма розвитку особистих селянських фермерських господарств, фермерського руху на селі та дорадництва на 2016-2020 роки. Рішення облради № 40 від 11.12.2015
Волинська область	Комплексна програма розвитку галузі агропромислового комплексу Волинської області на 2016 – 2020 роки. Рішення сесії облради від 10.03.2016 № 3/23 (зі змінами)
	Регіональна комплексна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» у Волинській області на 2018-2020 роки. Рішення облради від 08.02.2018 № 18/15

Продовження табл. 1

Дніпропетровська область	Програма підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області у 2017 – 2021 роках. Рішення облради від 02.12.2016 № 120-7/VII
Донецька область	Комплексна програма економічного розвитку сільських територій Донецької області на 2018-2020 роки. Розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 08.05.2018 № 588
Житомирська область	Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016 - 2020 роки. Рішення облради від 21.07.2016 № 284 і № 349. Додаток до рішення облради від 07.03.2018 № 938 (із змінами згідно з рішенням облради від 27.07.2018 № 1127, 25.10.2018 № 1234, 18.12.2018 № 1299)
Закарпатська область	Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року. Рішення облради від 06.03.2015 № 1220
	Регіональна програма розвитку земельних відносин у Закарпатській області на 2018-2020 роки. Затверджена рішенням облради
	Програма розвитку та підтримки тваринництва, птахівництва і бджільництва у Закарпатській області на 2016-2020 роки. Затверджена рішенням облради
	Програма розвитку та підтримки галузі рослинництва у Закарпатській області на 2016-2020 роки. Затверджена рішенням облради
Запорізька область	Регіональна програма розвитку галузі вівчарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2015-2019 роки. Рішення облради від 28.05.2015 № 15
	Цільова регіональна програма «Сільське подвір'я». Рішення облради від 27.11.98 № 7
Івано-Франківська область	Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області на 2016-2020 роки. Рішення сесії облради від 16.10.2015 № 1830-39/2015
Київська область	Програма «Збереження та раціонального відтворення родючості ґрунтів еродованих орних земель у Київській області на 2017 – 2021 роки». Рішення сесії облради від 19.05.2016 № 281-14-VII
	Регіональна комплексна програма розвитку лісового (муніципального) фонду Київської області на період до 2022 року. Рішення сесії облради від 19.05.2017 № 282-14-VII
Кіровоградська область	Обласна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2016 – 2020 роки. Рішення сесії облради від 25.03.2016 № 49
	Обласна програма цивільного захисту Кіровоградської області на 2016-2020 роки (по напрямку проведення заходів і робіт щодо ліквідації та профілактики карантинних хвороб та відшкодування майнової шкоди (збитків), завданої особам запровадження карантину (карантинних обмежень) тварин (у разі необхідності). Рішення сесії облради від 25.12.2015 № 13
	Програма земельних відносин у Кіровоградській області на 2016-2020 роки (в частині використання коштів обласного бюджету, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва). Рішення сесії облради від 16.06.2016 №129 (зі змінами)
Луганська область	Програма розвитку та підтримки агропромислового розвитку Луганської області на 2017-2020 роки. Розпорядження голови облдержадміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 08.06.2017 № 357
Львівська область	Комплексна програма підтримки та розвитку агропромислового виробництва Львівської області на 2016-2020 роки. Рішення облради від 01.03.2016 №106 із змінами від 31.05.2016 №165, 25.10.2016 №267 та 07.03.2017 №374; від 11.12.2018 № 766 (нова редакція)

Продовження табл. 1

Миколаївська область	Програма економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2015-2017 роки «Миколаївщина 2017». Рішення облради від 30.07.2015 № 5. Рішенням від 12.04.2018 № 12 строк дії Програми продовжено до 2019 р. включно
	Цільова регіональна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2018-2023 роки. Рішення облради від 12.10.2017 № 23
Одеська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. Рішення облради від 21.12.2015 № 32-VII
	Регіональна програма розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2019 -2023 роки «Аграрна Одещина». Рішення облради від 21.12.2018 № 837-VII
	Регіональна програма з підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2017-2020 роки. Рішення облради від 23.12.2016 № 282-VII із змінами від 21.12.2017 № 592-VII, 12.06.2018 № 739-VII 21.12.2018 № 842-VII
Полтавська область	Програма розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 року. Рішення облради від 29.04.2016 № 94. Рішення пленарного засідання сесії облради від 19.10.2018 № 873 (нова редакція)
Рівненська область	Обласна цільова програма індивідуального житлового будівництва у сільській місцевості «Власний дім» на 2016-2020 роки. Рішення облради від 25.12.2015 № 19
	Програма розвитку туризму в Рівненській області на 2016-2020 роки. Рішення облради від 11.03.2016 № 117
Сумська область	Програма розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Сумської області на період до 2020 року. Рішення облради від 07.10.2016 (із змінами)
Терно-пільська область	Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Тернопільської області на 2016-2020 роки. Рішення облради від 03.03.2016 № 109
	Обласна програма індивідуального житлового будівництва у сільській місцевості «Власний дім» на 2016-2020 роки. Рішення облради від 03.03.2016 № 112
Харківська область	Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2019 рік. Рішення облради від 06.12.2018 № 832-VII
	Обласна програма індивідуального житлового будівництва у сільській місцевості «Власний дім» на 2019 рік. Рішення облради від 06.12.2018 № 837-VII
	Програма розвитку овочівництва, картоплярства та переробної галузі в Харківській області на період до 2020 року. Рішення облради від 01.03.2012 № 354-VI. Зі змінами рішення облради від 21.06.2012 № 434-VI
Херсонська область	Регіональна програма індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлових умов сільського населення «Власний дім» на 2012 - 2020 роки. Рішення облради від 30.11.2011 № 337
Хмельницька область	Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2011-2020 роки. Рішення облради від 18.05.2011 № 24-4/2011
	Цільова регіональна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення «Власний дім» на 2012-2020 роки. Рішення облради від 15.03.2012 № 11-9/2012
Черкаська область	Цільова програма «Село Черкащини 2020». Рішення сесії облради від 22.11.2011 № 9-1/VI

Продовження табл. 1

	Програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у Черкаській області на період до 2020 року. Рішення сесії облради від 24.04.2015 № 39-4/VI
	Програма розвитку галузі молочного скотарства у Черкаській області на 2010-2020 роки. Рішення сесії облради від 03.12.2010 № 2-3/VI
	Програма розвитку галузі свинарства у Черкаській області на 2010-2020 роки. Рішення облради від 28.12.2010 № 3-7/VI
Чернівецька область	Комплексна програма підтримки розвитку сільського господарства Чернівецької області на 2017-20120 роки. Рішення облради від 14.11.2017 № 195-17/17
	Комплексна програма розвитку земельних відносин у Чернівецькій області на 2017-2021 роки. Рішення облради від 04.07.2017 № 101-14/17
	Комплексна програма «Власний дім» на 2016-2020 роки (Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла). Рішення облради від 15.03.2016 № 24-4/16 із змінами, внесеними рішенням облради від 22.12.2016 № 272-10/16
Чернігівська область	Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року. Розпорядження голови облдержадміністрації від 14.05.2015 № 216, рішення облради від 28.05.2015
	Програма використання та охорони земель Чернігівської області на 2011-2020 роки. Рішення облради від 25.03.2011
	Програма фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2015-2020 роки. Рішення облради від 29.04.2015
	Програма передачі нетелей багатодітним сім'ям, які проживають у сільській місцевості Чернігівської області на 2016-2020 роки. Рішення облради від 27.01.2016
	Програма підтримки особистих селянських господарств, де утримується 4 і більше корів, у Чернігівській області на 2016-2020 роки. Рішення облради від 27.01.2016

Як видно з таблиці 1, комплексні регіональні програми розвитку агропромислового виробництва (комплексу) на період до 2020-2021 рр. розроблені та затверджені лише в Волинській, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Луганській, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській та Тернопільській областях. В Закарпатській, Кіровоградській та Чернівецькій областях заплановано виконання комплексних програм розвитку земельних відносин. Програми розвитку та підтримки окремих галузей аграрної сфери розроблені та затверджені в Закарпатській області (галузей рослинництва, тваринництва, птахівництва і бджільництва), Запорізькій (вівчарства), Харківській (овочівництва, картоплярства), Черкаській області (галузей молочного скотарства, свинарства).

В 2019 р., в історії форсайтних досліджень та використання технологій форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору економіки в Україні, відбулися одразу дві визначні події. Перша з них відбулась в червні 2019 р.: у рамках Всеукраїнського аграрного форуму пройшла презентація концепції Стратегії розвитку аграрного

сектору України (яка має охоплювати період з 2020 р. до 2030 р.) [24]. Фактично відбулась презентація лише бачення стратегії учасниками Всеукраїнського аграрного форуму (запропоновано лише загальну рамку). Сама ж стратегія, за задумом керівників цього проекту (М. Дідух – директора Громадської спілки «Всеукраїнський аграрний форум»; Г. Новікова – керівника Громадської спілки «Аграрний союз України»), має народитися за участю всього експертного середовища і представників аграрного бізнесу. По суті, запропоновану стратегію можна вважати першим програмним документом, ініціатором розробки якого є не міністерство чи уряд, який написаний безпосередніми учасниками аграрного сектору – (учасниками Всеукраїнського аграрного форуму), тобто стейкхолдерами ринку: вони вклали в концепцію реальне бачення стану справ на селі та потреб представників бізнесу (з позицій жителів сільських територій, фермерів та інвесторів, власників та робітників сільськогосподарських та переробних підприємств, інфраструктурних об'єктів, власників та орендарів земельних ділянок та ін.). Друга важлива (для розвитку технологій форсайту в стратегічному управлінні розвитком аграрного сектору економіки) подія відбулась в серпні 2019 р.: експертами Українського інституту майбутнього (Ukrainian Institute of the Future, UIF) та Latifundist Media розроблено та презентовано стратегію розвитку агросектору до 2030 року «Україна – світовий супермаркет екологічних продуктів». Текст стратегії представлено на офіційному сайті UIF [25]. В стратегії визначено роль агропромислового сектору у загальному прогнозі розвитку України до 2030 року та наслідки для економіки, аграрного сектору й українців. Стратегія базується на детальному вивченні численних факторів стратегічного розвитку агросектору та визначені сильних і слабких сторін українського агросектору, можливостей і загроз його розвитку за результатами SWOT-аналізу. В рамках стратегії розраховано значення ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI) розвитку агросектору України-2030; визначено кроки та інструменти для досягнення KPI; здійснено оцінку ефекту розвитку агросектору для економіки України. За розрахунками експертів UIF, до 2030 р. частка агропромислового комплексу у загальній структурі ВВП України зросте з теперішніх 20 млрд дол до 175 млрд дол. США, а у виробничій структурі – переважатиме продукція з доданою вартістю (наразі ситуація зворотня): станом на 2030 р. частка становитиме 1 трлн дол. Загальний експорт галузі до 2030 р. збільшиться у 5 разів – до 100 млрд дол., що значно посилить «валютну стабільність та захищеність» гривні. Міжнародні ринки будуть готові поглинати якісну українську

продукцію. Економіка країни додатково отримає від посилення агросектору 46 млрд дол. інвестицій, а також за 10 років наростить додаткових 80 млрд дол. ВВП і бюджет отримає 15 млрд дол. податків, а українці матимуть змогу більше споживати екологічно чистих продуктів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Актуальною проблемою для вітчизняної економічної науки та практики менеджменту наразі постає застосування нових ефективних технологій стратегічного управління розвитком аграрного сектору національної економіки, який в середньо- і довгостроковому періодах стане головним кластером (драйвером) майбутньої України. Особливу роль серед таких новацій управління відіграє технологія форсайту, що наразі успішно застосовується в системах корпоративного, територіального та галузевого, а також національного управління розвинутих країн світу. У перспективі в процесі подальших досліджень необхідно зосередитись на вивченні системи методів форсайту, переваг та обмежень застосування окремих методів, на проблемі вибору необхідного набору методів для наукового прогнозування тенденцій аграрного сектору економіки України.

Література:

1. Harper J. C., Keenan M., Miles I., Popper R. *The Handbook of Technology Foresight: Concepts and Practice*. Edited by Luke Georghiou, Jennifer Cassingena Harper, Michael Keenan, Ian Miles, Rafael Popper. PRIME series on research and innovation policy. Edward Elgar, 2008. 428 p.
2. Leigh A. *Thinking Ahead: Strategic Foresight and Government*. *Australian Journal of Public Administration*. 2003. Vol. 62. № 2. P. 3–10.
3. Horton A. *A Simple guide to successful foresight*. *Foresight*. 1999. № 1(1). P. 5–9.
4. Згуровський М. З. Технологічне передбачення структури і головних характеристик нової економіки України на середньостроковому (до 2020 року) та довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтах. URL: ftp://ftp.nas.gov.ua/akademperiodyka/Downloads/Visnyk_NANU/downloads/2016_1/Visn_1_2016_10.pdf.
5. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015-2020 роки) і довгостроковий (2015-2030 роки) часові горизонти. Київ: НТУУ КПІ, 2015. URL: http://wdc.org.ua/sites/default/files/WDC-IASA-FORSIGHT-UA_0.pdf.
6. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В., Данова М. О. Перспективи форсайт-прогнозування пріоритетних напрямів розвитку нанотехнологій і наноматеріалів у країнах світу і Україні: монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. 272 с.

7. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
8. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування. *Економіка і прогнозування*. 2008. № 3. С. 106–120.
9. Задорожна Л. М. Форсайт – прогнозоване майбутнє економічного розвитку вітчизняної аграрної сфери. *Агросвіт* 2016. № 15-16. С. 9–13.
10. Ільченко Т. В. роль SWOT-аналізу в обґрунтуванні перспектив розвитку аграрного підприємства. *Причорноморські економічні студії. Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 23. С. 79–83.
11. Кравченко Т. А. Доцільність використання методології форсайту при розробці Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 4 (18). С. 121–128.
12. Лазарєва О. В. Теоретико-методологічні засади стратегії розвитку сільськогосподарського землекористування в регіоні: теорія, методологія, практика: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 304 с.
13. Лупенко Ю. О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2015. Вип. 2(4). Ч. 2. С. 30–34.
14. Руліцька К. М. Доцільність використання форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних формувань. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 53 (1026). С. 121–125.
15. Садовник О. В. Розвиток форсайту та його вплив на прогнозування продуктово-ринкової стратегії агробізнесу в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. № 39 (2016). С. 126–136.
16. SWOT-аналіз і аналіз прогалін (GAP-аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі сільського господарства та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо. Херсон: ФОП Грін Д. С., 2016. 102 с.
17. Короткий огляд досвіду прогнозування науково-технічного розвитку. Аналітична довідка. Харків: Національна академія наук України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. 2018. URL: https://ndcivr.org/media/posts/presentations/Досвід_прогнозування_НТР_vG3_РАКа.pdf.
18. Пекар В. Людський капітал України 2025. Підсумки форсайту. URL: <http://wikicitynomica.org/future/lyudskiy-kapital-ukraini-2025-pidsumki-forsaytu.html>.

19. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» № 806-р від 17.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.

20. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Проект (неофіційний текст) від 26.10.2015 (не набрав чинності). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978>.

21. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» № 2982-IV від 18.10.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>.

22. Проект Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. Номер, дата реєстрації: 9162 від 04.10.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64742.

23. Регіональні програми розвитку агропромислового комплексу. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/programi-rozvitku-apk/regionalni-programi-rozvitku-agropromislovogo-kompleksu>.

24. Концепція розвитку аграрного сектору України – бачення Всеукраїнського аграрного форуму. Діалог задля процвітання сільського господарства в Україні. URL: http://www.aui.org.ua/media/publications/856/files/Консерсія%20VAF_2019_06_06_08_10_04_415858.pdf.

25. Україна – світовий супермаркет екологічних продуктів. Стратегія розвитку агросектору до 2030 року. URL: <https://strategy.uifuture.org/ukraina%E2%80%93sv%D1%96toviy-supermarket-ekolog%D1%96chnix-produkt%D1%96v.html>.

Наукове видання

**Збірник наукових праць Донецького державного університету
управління**

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ»**

Серія «Економіка»

Том XX

Випуск 313

Мови: українська, російська, англійська

Відповідальний за випуск

О. В. Балусва

Технічний редактор

О. О. Дубравіна

Підписано до друку 26.09.2019. Формат 60x84/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Суг. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 12,8.
Обл.-вид. арк. 13,95. Наклад 100 прим.

Донецький державний університет управління 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58